

Kirjailija

Hilda Tihlän

muisto elää

Eino KARHU, filologian tohtori

OSATTOMIEN JA SORRETTUJEN KUVAAJA

HILDA TIHLÄ kuuluu niihin suomalaisiin kirjailijoihin, jotka vuosisatamme alkuvuosikymmenillä kartuttivat realistisen kirjallisuuden perinteitä Suomessa ja jotka kansalaissodan jälkeen jatkoivat luovaa työtään Neuvosto-Karjalassa myötävaikuttaen paikallisen suomenkielisen kirjallisuuden syntyyn ja kehitykseen.

Suomessa Hilda Tihlää muistetaan yhtenä merkittävimpänä työväenliikkeen proosakirjailijana. Hän sai tunnustusta myös aikalaistensa taholta, jo hänen ensimmäiset teoksensa herättivät kirjallisuusarvostelun huomiota. Työväenlehdistön palstoilla Tihlän kirjoja esittelivät myönteisesti mm. Hilja Pärssinen ja nuori Helja Wuolijoki. Porvarillisetkin aika-

kausjulkaisut totesivat hänessä oma-peräisen tyyliniekan ja terävänäköisen ihmistuntijan. Esimerkiksi J. V. Lehtonen kirjoitti Tihlän Metsäkyliltä-kertomuskokoelman yhteydessä, että siinä esiintyi «aloittelija, joka käytteli kynää harvinaisella taituruudella ja joka ihmissielun syvyyksien tutkimisessa osoitti verrattain pitkälle kehittyntä taiteellista ymmärtämystä».

Myös Neuvostoliitossa annetaan arvoa Hilda Tihlän tuotannolle. 1930-luvulla hän oli etevimpiä Neuvostokarjalan romaanikirjailijoita. Pari vuotta sitten Hilda Tihlän valitut teokset ilmestyivät Petroskoissa venäjänkielisenä kokoelmana.

Tiedot Hilda Tihlän Suomen aikaisesta elämäntaipaleesta, varsinkin sen alkuvaiheista, ovat perin niukat ja ristiriitaisetkin. Jopa kirjailijattaren syntymäajasta on olemassa erilaisia otaksumia. Aikaisemmissa artikkeleissa hänen syntymävuotenaan tavallisesti mainittiin 1872, kun taas Raoul Palmgren on suorittamiensa tiedustelujen perusteella tullut Joukkosydän-nimisessä tutkimuksessa siihen johtopäätökseen, että Hilda Fredrika Joonantytär — myöhemmin tunnettu kirjailijanimellä Hilda Tihlä — syntyi toisena päivänä helmikuuta 1870 Jämsän Juokslahdella Vanha-Tihilän talossa. Hildan ollessa vielä lapsi hänen vanhempansa erosivat. Isän oli kohta luovuttava köyhtyneestä talostaan, jolloin yhdeksänvuotias tytär joutui samassa kylässä sijaitsevaan sukulaistaloon.

Nuorena tyttönä Hilda muutti Helsinkiin ja vuonna 1893 perusti perheen postivirkailija Karl Nicklinin kanssa. Vuosisadan alussa kirjailijatar alkoi esiintyä kertomuksineen työväenlehdissä, ensin nimellä Eugenia Nicklin ja vuodesta 1904 Hilda Tihlänä. Seuraavana vuonna hän liittyi Suomen sosiaalidemokraattiseen puolueeseen ja toimi Viaporin kapinan aikana 1906 punakaartilaiden hyväksi. Raoul Palmgren mainitsee myös siitä, että Tihlä osallistui työväenliikkeen puitteissa kehittyvään naisliikkeeseen esiintyen aktiivisesti

sen lehtien avustajana. Hän julkaisi niissä paitsi kaunokirjallisia tuotteita myös poliittis-aatteellisia kirjoituksia kuten kuvaussarjan Matkoilta (Työläisnainen, 1910), jossa kertoi palaamisestaan vuosien poissaolon jälkeen kotiseudulleen ja siellä huomaamistaan muutoksista: maalaisköyhälistö oli jo herännyt luokkatietoisuuteen ja yhtynyt joukkoliikkeeseen.

Niin suurta kiinnostusta ja myötätuntoa kuin Hilda Tihlä noina vuosina osoittikin sosialismia ja työväenliikettä kohtaan, hänen maailmankatsomuksensa oli silti melko kaukana vallankumouksellisesta marxismista. Hän ei ehtinyt vielä tehdä perinphajaista pesäeroa kristillisestä sosialismista, hänessä esiintyi jonkinlaista yhteyttä Leo Tolstoin siveellis-uskonnolliseen aatemaailmaan. Uskonnolliset ongelmat vaivasivat Hilda Tihlää jopa siinä määrin, että hän oli tuntenut nuoruudessaan sisäistä pakkoa siirtyä lutherilaisesta kirkosta kreikkalaiskatolisen seurakunnan jäseneksi. Uskonnollinen aines lyö leimansa Hilda Tihlän moniin teoksiin.

Kuten kirjailijatar itse muisteli myöhemmin, hän näytti erästä ensimmäistä kertomustaan Juhani Aholle, jonka myönteinen lausunto innoitti häntä jatkamaan kaunokirjallista toimintaansa. Tihlän ensimmäinen kirja — pienoisromaani Leeni — ilmestyi 1907, jonka jälkeen hän ehti julkaista Suomessa vielä neljä kirjaa: kertomuskokoelmat Metsäkyliltä (1909) ja Jumalan lapsia (1911), pienoisromaanin Hilma (1913) sekä romaanin Ihmisiä (1916).

Tihlä kirjoitti etupäässä maaseutuelämästä, mutta samalla myös kapitalistisen kaupungin turmelevasta vaikutuksesta maalta tullesiin kokemattomiin ihmisiin. Hänen teoksensa päähenkilöinä esiintyvät tavallisesti maalaisköyhälistön edustajat, torpparit ja mäkitupalaiset, orvot ja osattomat. Monet heistä lähtevät kaupunkiin paremman elämän toivossa, tytöt useimmiten palvelijattariksi kaupunkilaisherrasväelle. He kuvittelevat

kaupungin jonkinlaiseksi ihanne-
maaksi, ainoaksi pelastuspaikaksi
maalaiselämän kurjuudesta. Mutta
kaupungissa heitä kohtaa vielä kar-
meampi todellisuus. Maalaistytöjen
traagisia kohtalokuvauksia tapaam-
me pienoisromaaneissa Leeni ja Hil-
ma sekä laajassa kertomuksessa
Kulkuri. Myös Helsinkiin-kertomuk-
sen Eriikka haaveilee kaupunkilais-
palvelijattaren onnesta. Hänellä on
mielitetty maalla, häntä rakastaa
yksivakainen ja hyväluontoinen Ta-
neli-torppari, joka pyytää tyttöä vai-
mokseen. Mutta torpanemännän koh-
talo ja siihen liittyvä orjuuttavan
työn taakka pelottavat Eriikkaa ja
kun rakkaus lopulta voittaa, ei hän
voi pitkään aikaan unohtaa kaupunki-
unelmaansa. Tästä syystä Tanelinkin
elämä muuttuu helvetiksi, koska
Eriikan haaveilu ja tyytymättömyys
ovat alituisena muistutuksena heidän
yhteisten ponnistelujensa tehotto-
muudesta taistelussa kurjuutta vas-
taan.

Hilda Tihlän parhaat Suomessa
ilmestyneet kertomukset, kuten Tellu,
Noidan neuvo ym. ovat realistisia
hengeltään. Varsinkin Tellu vaikut-
taa harvinaisen onnistuneelta, siinä
on liikuttavaa runollisuutta ja syvää
inhimillistä tunnetta. Tellu-koiran
kohtalon kautta tekijä esittää taiteel-
lisesti vakuuttavalla tavalla tarinan
suomalaisesta talonpojasta, joka on
päättänyt muuttaa perheineen Ame-
rikkaan. Hän on jo myynyt osan
tavaroistaan, karjansa ja taloustar-
peensa, mutta koiran vaistomainen
rauhattomuus ja ulvominen herättää
ihmisissä epäilyä ja epävarmuuden
tunnetta. Peltosen vaimo aavistaa
matkaonnettomuuksia ja itse isän-
nänkin jäyhään sydämeen Tellun
valitus tunkeutuu pahana enteenä.
Mielellään hän on luonut kauniin
kuvan Amerikan rikkauksista ja kul-
takentistä, mutta nyt tuo kuva haa-
listuu auttamattomasti. Hän tuntee
jo etukäteen haikeata koti-ikävä.
«Koiran ulvonta muistutti hänelle
jotakin, jonka hän oli kadottamaisil-
laan, jotakin kaukaista, ylen rakasta,
ikuisesti erottamatonta, siinä oli va-

littavien henkien tuskaa, pitkien tal-
viöiden kylmää liikkumattomuutta
synkissä erämaissa... Se toi jo edel-
täkäsin mieleen kotimaan salot, tal-
viset viimat — rakkaina mieleen juu-
ri ne, joita pakoon Peltonen ensi
tilassa oli päättänyt lähteä.»

Peltonen kyllä lähti ehtien sitä en-
nen kytkeä Tellun pihamaan koivuun.
Kytkimestä myöhemmin irti päässyt
koira seuraa isäntäväkensä jälkiä,
kunnes satamalaiturilla jäljet loppu-
vat. Siihen raukeaa myös Tellun vii-
meinen toivo löytää isäntänsä. Mat-
kamiesten tulevaisuuden täydellinen
epämääräisyys Amerikan kultamaas-
sa tulee täten varsin hienosti taiteel-
lisessa mielessä ilmaistuksi.

Noidan neuvo-kertomuksen juo-
ni on puolifantastinen, siihen sisältyy
kuolleitten kummittelua, kirkollisia
saarnoja ja kristillisten saarnamies-
ten manauksia sekä sokean Mella-
noidan pakanallisia konsteja. Uskon-
nollis-fantastinen aines ei pysty kui-
tenkaan himmentämään yhteiskunta-
järjestelmän määrittelemiä ihmissuh-
teita. Kertomuksen keskeisinä hah-
moina esiintyvät vauras talollinen
Patala ja hänen vanha renkinsä Nik-
ki. Koko pitkän elämänsä on Nikki
uurastanut toisen hyväksi ja viettää
nyt osattoman päiviä talon vanhassa
tuvassa isännän armoilla. Patalan
suhtautuminen Nikkiin on epäinhi-
millistä ja juuri inhimillisyyttä vas-
taan on rikkonut myös hänen kum-
mitteleva emäntävainajansa, jonka
sielu ei löydä siunattua rauhaa Tuo-
nen mailla. Päästäkseen vapaaksi
vaimonsa kummittelusta Patalan on
osoitettava «noidan neuvon» mukaan
inhimillisyyttä lähimmäisiä kohtaan.
Pakotettu hyväntekeväisyys saa Pa-
talan kitsaassa sydämessä eriskum-
mallisen ilmenemismuodon. Hänen
vaateaittansa orret ovat lengollaan
tavarain paljoudesta, siellä on sadoit-
tain naisväen kutomia liinavaatteita
ja viillasukkia, joista isäntä valitsee
nyt Nikille «lahjaksi» kaikkein hu-
noimman, koin syömän parin. Tätä
lahjaa Nikki muistelee kuolinunes-
saankin. Hän näkee vaimovainajansa
Fredrikan kutovan isännän aittaan

loppumatonta sukanvartta, jota Pa-talan emäntä ikään kuin syöttää aitan ovesta sisään. Fantastinen näky muuttuu kertomuksen lopussa sisältörikkaaksi realistiseksi symboliksi.

Näissä kertomuksissa kuvataan kansan elämää jotenkin yksipuolisesti, koska kansanihmisten henkiset pyyteet rajoittuvat pääasiassa uskonnolliseen totuudenetsintään. Mutta reaalin elämä kaikkine traagisinekin puolineen osoittautuu väkevämmäksi kuin uskonnollinen hurskaus. Uskonto tympäisee Tihlän kertomusten henkilöitä kuolettavalla asketismillaan, se on auttamattomasti ristiriidassa elämän ja sen luonnollisten vaatimusten kanssa. Kulkuri-kertomuksen nuori Hetu ei löydä uskonnosta sielunylennystä eikä viihdy vanhan hurskaan säätyläisneidin holhouksessa, vaan pakenee ryhtyäkseen jälleen kulkuriksi. Samoin Hilma-pienoisromaanin päähenkilö torjuu pelastusarmeijalaisten kaikki yritykset saada hänet takaisin kirkon helmaan. Hilma kokee hurskaitten kasvatuskodin vankilana, ja hän karkaa sieltä.

Hilda Tihlän myöhemmässä Suomen aikaisessa tuotannossa voimistuu yhteiskunnallinen tendenssi. Ihmisiä-romaanissaan (1916) tekijä pyrkii luomaan laajan sosiaalisen ja aatehistoriallisen läpileikkauksen Suomen yhteiskunnasta. Siinä kuvataan maalaisköyhälistön tyytymättömyyden kasvua, sosialismin aatteiden läpimurtoa ja joukkoliikkeen ensimmäisiä askeleita. Köyhälistön edustajat puhuvat siitä, että «luokkarajat pitää olla selvät». Mutta romaanin pääpaino on kuitenkin sivistyneistön kuvauksessa. Heidän suhteensa työväenliikkeeseen on horjuva, he eivät luota niinkään paljon sen vallankumoukselliseen ja rakentavaan voimaan, kuin abstraktisiin siveellis-uskonnollisiin teorioihin ja valistusutopioihin. Eräs maisteri ja muut oppineet herrat väittelevät romaanissa ikään kuin huvikseen siitä, voidaanko päästä uusiin yhteiskunnallisiin käsityksiin ihmisviisauden

ja «aivoenergian» kautta vai tarvitaanko luottamusta taivaan taaton hyvään tahtoon. Mutta kuvaavaa kylä — herrasmiesten loppumattomien väittelyjen jälkeen eräs «kovapiirteinen työmies» ottaa puheenvuoron ja sanoo painavimman sanan: «Kun porvareilla on kaikkea, mitä tarvitsevat, niin aikansa ratoksi ja ollakseen jotain, — ettei tarvitsisi hävetä — he työkseen luottavat jumalaan tai ihmisviisauteen. Mutta me, joita kaikinaiset vastoinkäymiset, sairaus, työttömyys ja senkin seitsemät kurjuudet puskevat, me emme voi luottaa muuhun kuin näkyvään ja kouraantuntuvaan. Ja uskallanpa väittää, että kun nykyiset olosuhteet keran hajoavat omaan mahdottomuuteensa ja ihmiset pääsevät nauttimaan työnsä tuloksia, niin ei enää meluta siitä, minkä jumalan tai aatteen selässä kukin ratsastaa.» Olavi Kaislasesta, romaanin pääsankarista, tuntuu siltä, että herrat kuuntelivat näitä työmiehen järkeviä sanoja liiankin vakavina, «ikäänkuin heitä viisaampi ja mahtavampi olento olisi lopullisen tuomion asiasta langettanut».

Tämä pyrkimys luottaa elävään todellisuuteen ja sen kouraantuntuviin realiteetteihin enemmän kuin abstraktisiin siveellis-uskonnollisiin oppeihin ja valistusutopioihin vaikutti huomattavalla osaltaan siihen, että Suomen vallankumouksen aikana vuonna 1918 Tihlä asettui kapinaan nousseen kansan puolelle, vaikka hän ei käsittänyt kukaan täydellisesti tapahtumien kehitystä. Valkoisten voiton jälkeen kirjailijatar vangittiin, mutta hänen onnistui samana vuonna paeta vankilasta ja siirtyä myöhemmin Neuvostoliittoon.

Eräessä haastattelussa, joka tuli julkisuuteen 1926, Tihlä mainitsi vasta vuoden 1918 vankilakokemukset todellisena vallankumouksellisena herättäjänään. «Sitä ennen oli elämäni hämärää ja hapuilevaa. Olin vallankumouksellinen, kuuluin parisen vuosikymmentä työväenjärjestöihin, pidin puheita, kirjoittelin, olin silloin tällöin hehkuvan innostunut, mutta

sittenkin... Toinen polveni notkahteli riistäjäluokan kulttuurille... Olin yläluokan jäsen, jota tunnesyyt pakottivat olemaan työvään riveissä.»

Ehkä nämä sanat tuntuvat liiankin ankaralta itsetilitykseltä, mutta eivät ne silti ole vailia perää siinä merkityksessä, että Tihlän sosialistiset sympatiat olivat ennen vallankumousta pikemmin tunnekysymys ja sääliväisyyden osoitus kärsiviä kohtaan kuin selvän luokkatietoisuuden tulos. Tihlän maailmankatsomuksessa oli vielä kehityksen varaa, ja tähän kehitykseen vaikuttivatkin myönteisesti uudet olot Neuvostoliitossa, kirjailijattaren uudessa kotimaassa.

Hilda Tihlän laajimmaksi Neuvostoliitossa kirjoitetuksi teokseksi jäi kaksiosainen romaani Lehti kääntyy (1934—1936), jossa käsitellään tapahtumia Venäjällä Lokakuun vallankumouksen kaudella. Ei liene ollut pelkkä sattuma, ettei Tihlä kirjoittanut romaania Suomen vallankumouksesta, joka kärsi tappion, vaan ryhtyi luomaan kaunokirjallista teosta Venäjän vallankumouksesta, joka oli avannut tien sosialistiseen yhteiskuntaan. Tässä uudessa teoksessaan kirjailija kulkee uusien henkilöittensä, Venäjän talonpoikien seurassa aivan kuin uudelleen kaiken sen etsintöjen ja erehdysten tien, jonka hänen aikaisempien kirjojensa henkilöt olivat käyneet. Mutta nyt heillä on varma ja selvä suunta.

Romaanin ensimmäisessä osassa kerrotaan venäläisen kylän elämästä ennen vallankumousta. Teoksen keskeisimpiä henkilöitä ovat iäkäs invalidi Fedosei, joka oli menettänyt sodassa jalkansa ja toisen silmänsä, ja hänen ystävänsä ja ainainen keskustelukumppaninsa maaseuturäättäli Ivan Petrovitsh. Näissä kahdessa luonnekuvassa ilmenee kaksi erilaista suhdetta elämään, ne aivan kuin täydentävät toisiaan ja paljastavat toistensa heikkouksia. Fedosei on hauska ja suulas, osaa nauttia ruuasta ja ryyppystä. Hän on pitkän elämänsä aikana tottunut suhtautumaan kaikkeen välittömästi, niin elämään kuin kuolemaankin. Hän on hyvä ih-

minen ja arvostaa tätä ominaisuutta toisissakin, mutta hänen mielestään elämä on kuitenkin julma, eikä hän luota kovinkaan siihen, että järki voittaisi ja ihmiset muuttuisivat paremmiksi. Fedosei ei hyväksy toisaalta kyttyräselkäisen Maksimin uskonnollista fanatismia, mutta toisaalta suhtautuu ironisesti myös räättälin sanoihin, että muka koulujen perustamisella ja raittiusliikkeellä voidaan pelastaa ihmiset kurjuudesta, väistää sodat ja muut onnettomuudet.

Fedosei on jokapäiväisessä elämässä käytännön mies ja elää päivän kerrallaan mitään havittelematta. Hänen ystävänsä räättäli taas elää kauniiden utopioiden maailmoissa, on idealisti ja kaukana aineellisesta maailmasta mitä hänen ulkonäkönsäkin korostaa: Ivan Petrovitsh on hintelä, laiha ja heikko, sairas kapearintainen mies. Nämä yksityiskohdat tulevat esille moneen kertaan. Räättäli saarnaa yksilön «sisäistä kehitystä» yhteiskunnan parantamisen välineenä, haaveilee «marttyyriudesta kansan hyväksi» ja on kovin tyytyväinen, kun hänet vangitaan «vapaamielisydestä». Hänen haaveensa ei kuitenkaan kestä kosketusta reaaliseen elämään. Jouduttuaan vankilassa näkemään todellista puutetta räättäli lamaantuu kohta kokonaan. Fedosei taas, jota ei johda epämääräinen aate, vaan jokin sisäinen vaisto, on käytännöllisessä elämässä monasti viisaampi ja hyödyllisempi kuin hänen ystävänsä. Hän saattaa hetkeksi innostua jopa niin, että ryhtyy johtamaan poliisipäällikön talon saartoa, kun valkokaartilaiset linnoittautuvat sinne. Ja kun sitten ystävykset ovat vallankumouksen voiton jälkeen matkalla Pietariin ja kun räättäli nähtyään kaiken sen kurjuuden ja rappiotilan, joka vallitsee Venäjällä, joutuu epätoivon valtaan ja katuu kylväneensä kansaan «tyytymättömyyden siemeniä», Fedosei ei menetä tällöinkään henkistä ryhtiään, hän ivailee vain täysin murtunutta ystävänsä vakuuttaen että hän, Fedosei, on ollut elässään paremmassakin pulassa. Tässäkin ta-

pauksessa Fedosei uskoutuu ilman pitempiä järkeilyjä vaistonsa mukaisesti elämän virran viettäväksi.

Tekijä ikään kuin korostaa tätä Fedosein vaistonvaraisuutta ja tiedostamatonta uskoa elämään näyttääkseen räätälin kauniiden utopioiden turhuuden. Mutta samalla tämä tarkoituksellinen korostaminen johdattaa siihen, ettei tekijä onnistu kuvaamaan vakuuttavasti miten talonpoikaiston vallankumouksellinen valveutumisen oikeastaan tapahtui ja miksi talonpojat yhtyivät vallankumoukseen. Antaakseen vaikuttavamman kuvan talonpoikaiston sivistymättömyydestä Tihlä tulee liioitellusti korostaneeksi sen uskonnollisuutta, kiinnittää liian paljon huomiota Maksimin mystillisyyteen, henkien manaukseen jne. Kun sitten kirjailija yrittää selittää miksi talonpojille olivat ymmärrettäviä ne vallankumoukselliset lentolehtiset, joita sotilaat toivat maailmansodan rintamilta, niin lukijan on vaikea uskoa tuohon äkilliseen kehitykseen. Samoin lukija joutuu hieman ymmälle, kun Fedosei astuu punaista lippua kantavien aseistuneiden talonpoikien johtoon. Tekijä kyllä yrittää selittää, mutta nuo selitykset jäävät vain informoinniksi siitä mitä on tapahtunut jossain kirjan ulkopuolella. Näin ollen Tihlä jättää kuvaamatta konkreettisissa muodoissa, askel askeleelta teoksensa pääsankarin henkisen kehityksen. Kun eräs heistä, Ilja Beljanov, ilmestyy romaanin toisessa osassa aktiivisena vallankumoustaistelijana ja neuvostotyöntekijänä, lukija voi vain arvailla miten ja missä tuo entinen talonpoika, Fedosein maanmies, on ehtinyt kasvaa tietoiseksi vallankumoustaistelijaksi.

Iljan henkilökuvassa tekijä ikään kuin haluaa yhdistää ne kaksi ominaisuutta, jotka on eristetysti ja vastakohtina toisiileen kuvattu Fedoseisissa ja räätälistä. Ilja on löytänyt korkean ihanteen luokkansa suuruudes-

sa. Ja samalla hän on toiminnan mies, joka taistelee raskaina sotakommunismin vuosina aktiivisesti vallankumouksen vihollisia vastaan.

Romaanin lopussa ovat sekä Fedosei että räätäli jollain tavoin muuttuneet. Puntaroidessaan elettyä elämänsä Fedosei ei enää pilaille kuten ennen, vaan muistelee jo itsekin haitkein mielin miten hänenkin rinnassaan eli nuoruudessa pyrkimys johonkin suureen ja valoisaan, mutta pyrkimys jäi saavuttamatta ja niin elämä meni ilman suurta päämäärää. Hän palveli monta vuotta tsaarin armeijassa, «hurrasi» kenraaleille katsastusten aikana, osallistui taisteluihin ja palasi kotiin invalidina — kaiken sen hän oli tehnyt tajuamatta minkä nimeen. Motkottaessaan räätäliä siitä, kun tämä aikoo jäädä Pietariin, ja väittäessään hänelle, että uuden elämän rakentaa uusi sukupolvi eivätkä he vanhukset, Fedosei samalla kadehtii ystävänsä, joka on **kyennyt** asennoitumaan uudella tavalla ottaen vanhoilla päivilläkin elämästä oppia. Ivan Petrovitsh ei ole enää entinen «kaunosieluinen valistaja» lapsellisine raittiusjulistuksineen. Kiistellessään Beljanovin ja muiden vallankumousmiesten kanssa hän ymmärtää jo yhteiskunnallisen taistelun logiikkaa, joka on toisinaan julmaakin, ja selittää, että nimenomaan vallankumous ilmentää sitä oikeudenmukaisuutta, josta hän oli koko ikänsä haaveillut.

Hilda Tihlä kuoli maaliskuun 27. p:nä 1944 Belomorskin kaupungissa, jonne hän oli siirtynyt toisen maailmansodan alussa. Hänen kuolemaansa on kulunut kaksikymmentäviisi vuotta, mutta hänen parhaat teoksensa eivät ole menettäneet merkitystään. Niiden taiteellisen tehokkuuden salaisuus piilee kirjailijattaren vilpittömässä ihmisrakkaudessa, hänen ajatusmaailmansa humanistisessa perussävyssä, ja nämä ovat arvoja, jotka tulevat aina pätemään.